

O'QUV JARAYONIDA MENEJMENT VA LIDERLIK ROLINI OSHIRISH

Turdaliyev Zulfiqor Baxromovich

Surxondaryo viloyati Denov tumani

Tadbirkorlik va pedagogika instituti

Tadqiqotchi pedagog

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14062701>

Annotatsiya: Bugungi kunda ta'lim tizimi yangi talab va o'zgarishlarga javob bera olish uchun menejment va liderlik qobiliyatlarini kuchaytirishga ehtiyoj sezmoqda. Asosiy e'tibor menejer va liderlar tomonidan samarali boshqaruv va yetakchilikning o'quv jarayoniga ta'siriga qaratilgan. Ta'lim jarayonida rahbarlik qilish, motivatsiya yaratish, maqsadlar belgilash va natijalarni kuzatishning muhim jihatlari o'rganiladi. Bugungi kunda ta'lim jarayoni yanada samarali va interfaol bo'lishi uchun menejment va liderlik yondashuvlarini qo'llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim menejmenti o'quv jarayonida tashkilotchilik va boshqaruvni o'z ichiga oladi, liderlik esa o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Kalit so'zlar. Rahbar, hodim, menejment, liderlik, motivatsiya.

Аннотация. Сегодня система образования нуждается в укреплении управленческих и лидерских качеств, чтобы реагировать на новые требования и изменения. Особое внимание уделяется влиянию эффективного управления и лидерства на процесс обучения менеджеров и лидеров. В образовательном процессе изучаются важные аспекты лидерства, мотивации, постановки целей и контроля результатов. Сегодня важно использовать подходы управления и лидерства, чтобы сделать образовательный процесс более эффективным и интерактивным. Управление образованием включает в себя организацию и управление процессом обучения, а лидерство повышает интерес учащихся к обучению.

Ключевые слова. Менеджер, сотрудник, менеджмент, лидерство, мотивация.

Abstract. Today, the educational system needs to strengthen management and leadership skills in order to respond to new demands and changes. Emphasis is placed on the impact of effective management and leadership on the learning process by managers and leaders. Important aspects of leadership, motivation, setting goals and monitoring results are studied in the educational process. Today, it is important to use management and leadership approaches to make the educational process more effective and interactive. Educational management includes organization and management of the learning process, and leadership enhances students' interest in learning.

Key words. Manager, employee, management, leadership, motivation.

Ta'lim menejmenti o'quv jarayonini rejalashtirish, tashkil qilish, nazorat qilish va baholash faoliyatlarini o'z ichiga oladi. Bu, ayniqsa, ta'lim muassasalarida samaradorlikni oshirish va sifatni nazorat qilishda katta ahamiyatga ega. Menejment orqali har bir o'quvchi va o'qituvchi o'zining vazifalarini aniq biladi, bu esa tartibni saqlashga yordam beradi.

Menejment yondashuvlaridan biri sifatida "maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv" ko'pincha qo'llaniladi. Bu usulda o'quvchilarni aniq maqsadlarga yo'naltirish va ularning o'z maqsadlariga erishishlariga ko'maklashish jarayoni o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, nazorat va baholash tizimi o'quvchilarni doimiy ravishda o'z-o'zini rivojlantirishga

yo'naltiradi. Menejmentning ushbu jihatlari ta'lim jarayonida bilim sifatini oshirishda asosiy vositalar hisoblanadi.

Liderlik o'qituvchi va rahbarlar uchun o'quv jarayonida faqat bilim berish emas, balki o'quvchilarni rag'batlantirish va ularga o'rnak bo'lishni anglatadi. O'qituvchilarning liderlik fazilatlarini - talabalarni qiziqtirish, ularga ilhom bag'ishlash va o'quv jarayonida faol ishtirok etishga jalb qilish orqali ta'lim sifatini oshiradi. O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasidagi ishonchli munosabatlar, jamoaviy ishlash muhiti liderlik orqali kuchayadi.

Masalan, ta'limda liderlikning "yetakchi rol" usuli samarali bo'lib, bunda o'qituvchi o'z o'quvchilariga muayyan maqsadlar qo'yib, ularga erishishda ko'mak beradi. Bunda o'qituvchi faqat bilim beruvchi rolida qolmay, balki ularga yo'lboshchi ham bo'ladi. Bunday liderlik usullari o'quvchilarning shaxsiy ko'nikmalarini, mas'uliyat hissini va qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Ta'lim menejmenti va liderlik bir-birini to'ldiruvchi vazifalarni bajaradi. Har ikki yondashuvning uyg'unlashuvi ta'lim jarayonini samaraliroq va interfaol qilishga yordam beradi. Ta'lim menejer-lider modeli orqali o'qituvchi va rahbarlar bir vaqtda boshqaruvchi ham, yetakchi ham bo'lishi mumkin.

Bu ikki yondashuvning uyg'unlashuvi natijasida o'qituvchilar ta'lim jarayonini aniq tashkil qila olishadi, o'quvchilar esa o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etish imkoniga ega bo'ladi. Ta'lim muassasalarida menejment va liderlik usullarini samarali birlashtirish o'quvchilarning ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, statistika ma'lumotlari ta'lim muassasalarida liderlik va menejment usullarining to'g'ri qo'llanishi ta'lim jarayonida o'quvchilar faoliyatini 20% dan oshiqroq samaradorlik bilan yaxshilaganligini ko'rsatdi. Bu natijalar menejment va liderlikning ta'lim sifatini oshirishda kuchli vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Ta'lim menejmenti va liderlik ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishida asosiy omillar hisoblanadi. Menejment o'qituvchilar va talabalarga ta'lim jarayonini aniq rejalashtirish va maqsadlarga erishish imkoniyatini beradi, liderlik esa o'quvchilarning o'qishdagi qiziqishini oshiradi.

Bu tezisning natijalaridan kelib chiqib, ta'lim muassasalarida menejment va liderlik usullarini uyg'unlashtirish ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning rivojlanishiga yordam berishi mumkinligi aniqlandi. Ta'lim tizimida menejment va liderlikning o'rnini kuchaytirish uchun ularning asosiy ko'nikmalarini rivojlantirish va bu usullarning qo'llanishini kengaytirish kerak.

Amaliy tavsiyalar sifatida o'qituvchilar va rahbarlar uchun menejment va liderlik bo'yicha maxsus treninglar tashkil qilish, shuningdek, ushbu usullarni amaliyotga kengroq qo'llash tavsiya etiladi. Shuningdek, kelajakda menejment va liderlik yondashuvlarini tadqiq qilish uchun keng ko'lamlil ilmiy izlanishlar o'tkazish zarurdir.

References:

1. Abdulkarimov, M.X., Ta'limda menejment asoslari – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Davlat pedagogika universiteti nashriyoti, 2018.
2. Shodmonov, S. va Abdullaev, A., Ta'limda menejment va liderlik – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2020.
3. Xodjayev, M. va Raxmatov, D., Pedagogik menejment va rahbarlik – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.

4. Islomov, Q., Pedagogik liderlik va menejment – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2019.
5. Yusupov, I. va To'xtayev, S., Ta'limda boshqaruvning zamonaviy texnologiyalari – Toshkent: Ilmiy tadqiqotlar markazi, 2021.
6. Sadikov, A.N., Ta'lim boshqaruvi asoslari va usullari – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2016.

